
Factori de impact asupra opiniei de audit – studiu de caz

Ec. Doina RUBAN,
e-mail: doina.ruban99@e-uvt.ro

Prof. univ. dr. Camelia-Daniela HATEGAN,
Universitatea de Vest din Timișoara,
e-mail: camelia.hategan@e-uvt.ro

Rezumat

Deciziile strategice ale investitorilor se bazează pe informațiile raportate în situațiile financiare. Pentru a fi valide, conform reglementărilor contabile naționale și internaționale informațiile financiare raportate trebuie să fie de calitate, fapt care poate fi asigurat și de opinia exprimată în urma realizării unei misiuni de calitate. Scopul acestei lucrări este să prezinte importanța calității auditului financiar pentru utilizatorii informațiilor financiare. Există mai mulți factori care influențează calitatea auditului financiar. Aceștia pot fi structurați după mai multe criterii și au fost reprezentați prin mărimea auditorului, onorariile de audit și evoluția acestora, precum și rotația auditorului. Pentru a valida ipoteza de cercetare s-a testat corelația dintre acești factori în baza datelor colectate din 81 de rapoarte de audit ale 17 companii listate la Bursa de Valori București, de pe piața principală, în perioada 2016-2020. Pentru a testa probabilitatea de a emite o opinie nemodificată, în funcție de factorii determinanți s-a testat populația cu ajutorul unei regresii logistice și a testelor de corelație. Rezultatele arată că există o corelație între diferitele variabile cercetate, dar de o intensitate diferită în dependență de factorul ales. Modelul econometric a fost statistic semnificativ și s-au observat anumite rapoarte de șansă ridicate în relația cu variabila onorariile auditorului. Calitatea auditului a fost măsurată prin variabile care se referă la caracteristicile auditorului pornind de la informații publice, fără a fi luați în calcul factori interni ai fiecărui auditor.

Cuvinte cheie: calitate; misiune de audit; opinie de audit; factori de influență; situații financiare;

Clasificare JEL: M41, M42, C58

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Ruban, D., Hategan, C.-D. (2022), Impact Factors on the Audit Opinion – Case Study, *Audit Financiar*, vol. XX, no. 4(168)/2022, pp. 668-680, DOI: 10.20869/AUDITF/2022/168/024

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2022/168/024>

Data primirii articolului: 10.08.2022

Data revizuirii: 29.09.2022

Data acceptării: 12.10.2022

Introducere

Calitatea serviciilor oferite de auditorii financiari a început să devină un subiect din ce în ce mai cercetat și discutat în ultimii ani, în special cu ocazia scandalurilor financiare apărute în media (ex. cazul Enron). Serviciile de audit în sine joacă un rol foarte important în creșterea încrederii în situațiile financiare ale companiilor. Aceste servicii vor aduce o valoare adăugată situațiilor raportate, lucru care în continuare va avea un rol important în luarea deciziilor. Cu toate acestea, cazuri precum scandalul Enron, menționat mai sus, pot conduce la descreșterea încrederii utilizatorilor situațiilor financiare în companiile de audit.

Efectul pe care îl are calitatea auditului financiar asupra clientului se datorează în mare măsură credibilității situațiilor financiare auditate, în cazul în care stakeholderii consideră auditul efectuat ca fiind de o calitate potrivită.

Pentru a putea îmbunătăți calitatea serviciilor de audit, este important să înțelegem mai întâi care sunt factorii care influențează serviciile de audit și în ce măsură pot să influențeze calitatea auditului financiar. Aceștia pot influența pozitiv sau negativ opinia auditorului (Hațegan, ș.a., 2015).

Subiectul a fost abordat în nenumărate cercetări, dar cu toate acestea nu există o definiție finală și clară a calității auditului financiar. Totuși, cercetările unor autori de seamă prezentați în textul lucrării ne ajută să înțelegem principalele aspecte referitoare la subiectul studiului nostru.

DeAngelo (1981) subliniază una dintre principalele definiții ale calității auditului financiar și anume capacitatea auditorului de a descoperi denaturări ale situațiilor financiare și de a raporta denaturările observate. Definiția evidențiază necesarul de competență și comportament profesional pe parcursul procesului de audit, dar și independența auditorului și obiectivitatea, pentru a asigura că rezultatul (Opinia de audit) reflectă o opinie cât mai adecvată.

ISA 200 „Obiective generale ale auditorului independent și desfășurarea unui audit în conformitate cu standardele internaționale de audit” emis de IAASB (*The International Auditing and Assurance Standards Board*) specifică: „scopul unui audit este de a crește gradul de încredere a utilizatorilor vizați în situațiile financiare”. Ca bază pentru opinia auditorului, ISA-urile îi impun acestuia să obțină o asigurare rezonabilă în legătură cu măsura în care situațiile financiare ca întreg sunt lipsite de denaturări semnificative cauzate fie de fraudă, fie de eroare.”

Obiectivul urmărit în această lucrare este de a prezenta importanța calității auditului financiar pentru utilizatorii

situațiilor financiare, în cea mai mare parte pentru investitori, experți contabili și auditori. Prin acest obiectiv ne propunem să răspundem la următoarea întrebare de cercetare: *Care este corelația dintre opinia de audit și factorii de influență a calității auditului financiar ce urmează a fi identificați de-a lungul acestui studiu?*

Studiul va fi realizat în baza informațiilor identificate în 84 de rapoarte de audit ale unor 17 companii listate la Bursa de Valori București, din perioada 2016-2020. Asupra datelor identificate în acest fel vom aplica analize economice. Toate rezultatele prezentate vor fi obținute prin prelucrare proprie în softul statistic SPSS 28.0.1.1 și Microsoft Excel 2019.

Lucrarea este structurată astfel: prima parte urmează să facă referire la literatura de specialitate, definiții și concepte ale unor autori români și străini, cu ajutorul cărora vom încerca să formulăm o bază conceptuală teoretică cât mai extinsă asupra subiectului calității auditului financiar. Lucrarea se continuă cu prezentarea metodologiei utilizate și descrierea eșantionului analizat. Rezultatele sunt prezentate și discutate în secțiunea a treia. Secțiunea finală rezumă principalele concluzii ale studiului, cu o scurtă discuție cu privire la implicațiile sale pentru cercetările viitoare, precum și limitările acestui studiu.

1. Literatura de specialitate

Calitatea auditului financiar este un subiect, printre altele, des dezbătut în literatura de specialitate și mediul economic (Francis, 2004; Choi ș.a., 2008). Importanța lui este cu atât mai mare cu cât impactul acestuia este unul direct asupra nivelului de încredere în situațiile financiare auditate, privite și din perspectivă etică (Mironiuc, Chersan & Robu, 2013).

Arens ș.a. (2012) subliniază faptul că principalul scop al unei misiuni de audit se rezumă la creșterea încrederii stakeholderilor în acuratețea informațiilor din situațiile financiare raportate de companii.

La nivel de reglementări internaționale, așa cum precizăm, regăsim ISA 200 „Obiective generale ale auditorului independent și desfășurarea unui audit în conformitate cu standardele internaționale de audit” emis de IAASB.

Toate aceste teorii evidențiate anterior, indiferent de relevanța pe care o au unele față de celelalte, creionează nevoia generală pentru o calitate ridicată a serviciilor de audit financiar.

Calitatea auditului financiar este un subiect des întâlnit în ultima perioadă, cu atât mai relevant în contextul dinamicii cu care ne dezvoltăm. Chiar dacă subiectul calității auditului financiar a fost abordat de nenumărate ori și există o mulțime de studii și norme legislative puse în aplicare, nu este recunoscută o definiție general acceptată.

Una dintre cele mai cunoscute și des menționate definiții în literatura de specialitate este oferită de DeAngelo (1981), la care ne-am referit anterior. Acesta consideră calitatea auditului ca rezultând din probabilitatea comună evaluată în piață ca o companie auditoare să identifice și să raporteze în opinie o încălcare a normelor în vigoare în sistemele contabile auditate. Descoperirea distorsiunii depinde de calitatea și volumul de experiență/cunoștințe dobândite și de abilitățile auditorului, iar, pe de altă parte, raportarea distorsiunii depinde de motivarea auditorului de a o dezvălui.

Conform DeAngelo (1981), trebuie să se facă o distincție între diferitele niveluri ale calității auditului care au fost schimbate voluntar și schimbări oportuniste ale calității auditului. Un nivel diferit de calitate a auditului este furnizat atunci când probabilitatea comună evaluată de piață ca un auditor să observe și să raporteze o eroare sau denaturare în evidențele unui client se modifică. Costurile semnificative ale evaluării calității oferă auditorilor posibilitatea de a promite un anumit nivel de calitate a auditului înainte de începerea auditului și de a-l reduce oportunist la finalizarea acestuia, de exemplu, raportând mai puține încălcări descoperite decât cele promise. Această oportunitate apare deoarece este costisitor să descoperi „înșelăciunea” auditorului.

Din teoria lui DeAngelo (1981) subliniem faptul că definiția se plasează în jurul noțiunii de „market-assessed joint probability”, adică probabilitatea comună evaluată în piață. Watkins, Hilison și Morecroft (2004) evidențiază că, astfel, calitatea auditului depinde de percepția pieței că un anumit auditor va efectua auditul în mod competent. Tot de percepția pieței depinde și nivelul de independență percepută al auditorului. Introducând în imaginea calității auditului aspectele privind percepția pieței cu privire la calitatea unui audit, DeAngelo (1981) accentuează un element important al calității auditului și anume reputația auditorului. Acest element se referă și la abilitatea auditorului de a spori credibilitatea situațiilor financiare. Literatura de specialitate folosește adesea termenul de reputație a auditorului ca sinonim pentru calitatea auditului financiar, astfel există o distincție obscură între

competența și independența actuală și percepută a auditorului.

Colbert și Murray (1995) evidențiază faptul că anume experiența și practica continuă califică un auditor ca fiind capabil să descopere erori semnificative. De remarcat că independența este factorul catalizator pentru raportarea discrepanțelor observate, concluzie pe care o tragem și din definițiile lui DeAngelo (1981) citate anterior.

DeFond și Zhang (2014) vin cu o definiție actualizată a auditului financiar și anume: „o mai mare asigurare că situațiile financiare reflectă fidel economia de bază a firmei, condiționată de sistemul de raportare financiară și de caracteristicile înnăscute ale acesteia.”

Hațegan (2019) subliniază factorii cel mai des menționați în literatura de specialitate ca având o influență specifică asupra calității unui audit financiar. Printre aceștia se numără: nivelul de specializare al auditorului în legătură cu informația analizată, mărimea firmei de audit care realizează misiunea de audit, mărimea onorariilor de audit, nivelul de certificare al auditorilor, nivelul de colaborare cu specialiștii din alte domenii ale auditului, perioada de colaborare.

Hosseinniakani, Inacio și Mota (2014) specifică de asemenea factorii care influențează semnificativ calitatea auditului financiar, aceștia fiind independența auditorului, competența profesională, cunoștințele specializate, responsabilitatea acestuia și expertiza de muncă. Acești factori influențează cu deosebită capacitate judecata profesională, din care deducem respectiv și calitatea auditului.

Un subiect foarte important cu referire la calitatea auditului financiar îl reprezintă diferențierea dintre actuala calitate a auditului și calitatea percepută a acestuia.

Palmrose (1988) definește calitatea actuală a unui audit ca fiind probabilitatea reducerii riscului raportării unei discrepanțe semnificative în situațiile financiare. În comparație cu aceasta, calitatea percepută a auditului este reprezentată de convingerile utilizatorilor situațiilor financiare în legătură cu abilitatea auditorului de a reduce erorile semnificative. Putem concluziona astfel că o calitate percepută mai ridicată va contribui la îmbunătățirea procesului investițional în auditarea clienților.

Studiul realizat de Accountancy Europe în anul 2022 referitor la principalii indicatori ai calității auditului financiar evidențiază varii inițiative cu privire la indicatorii calității auditului (AQI – *Audit quality indicators*). Studiul

evidențiază inexistența unei definiții acceptate la nivel global a calității auditului financiar și subliniază că indicatorii calității nu pot fi limitați la dimensiuni cantitative, ci ar trebui luate în considerare și dimensiuni calitative.

Sub acest aspect, unele țări au venit cu propuneri individuale cu privire la modele de indicatori ai calității auditului financiar, precum guvernarea, expertiza, implicare, capacitate de resurse umane și tehnice, comunicarea cu managementul, implicarea unui audit extern, cultura, rotația auditorului, ESG, satisfacția clientului, fluctuația angajaților, numărul de ore pe proiect, rezultatele controalelor de calitate, raportul onorarii de servicii non-audit versus servicii de audit (IFAC, 2022), volumul de muncă la care sunt supuși partenerii, independența, reputație și altele.

1.1. Mărimea auditorului

Principala corelație dintre cererea pentru servicii de audit și misiunile de audit din cadrul unor birouri sau companii mai mari este cea bazată pe Teoria Agenției. Astfel Hosseiniakani, Inacio și Mota (2014) subliniază aspectul prin care clienții tind să aleagă un auditor de o calitate mai înaltă pentru a obține cele mai bune rezultate de audit. Putem ușor concluziona astfel că adeseori clienții sunt mult mai interesați de companii mari cu o reputație mai ridicată comparativ cu un auditor mai mic. De asemenea, autorii menționează faptul că o reputație mai ridicată este percepută prin prisma unor motivații mai puține pentru a scădea calitatea auditului, respectiv o motivație mai mare de a emite rapoarte corecte și exacte, pentru a-și păstra reputația, întrucât un raport inexact poate conduce la declinul reputației actuale. Declinul reputației poate conduce la atragerea unui număr mai mic de clienți și micșorarea onorariilor de audit. În același timp, consecințele raportării unui raport de audit inexact și incorect poate afecta mult mai puternic un auditor de mărime mai mare față de cazul unui auditor relativ mic.

DeAngelo (1981) menționează faptul că întrucât tehnologia de audit este caracterizată de costuri de început specifice clientului semnificative, auditorii titulari (contractați) posedă avantaje de costuri față de potențialii concurenți în viitoarele audituri ale unui client dat. Chiar și în situația în care piața pentru serviciile de audit este perfect concurențială, astfel încât toți auditorii posedă tehnologii identice, avantajele deținerii mandatului de audit implică lipsa unor înlocuitori perfecți în viitor. Lipsa unor astfel de înlocuitori motivează auditorii să stabilească onorariile de audit viitoare peste nivelul costurilor evitabile

de producere a auditurilor. Un alt factor motivant pentru creșterea onorariilor de audit astfel încât clienților să le fie mai profitabil să schimbe auditorul este costul tranzacției de schimbare a acestuia.

Prezența unor astfel de factori poate fi denumită un monopol bilateral. În prezența unui astfel de fenomen, ambele părți au stimulente pentru păstrarea relației prezente, în condiția lipsei unui auditor înlocuitor perfect, care nu ar necesita niște costuri suplimentare. În cazul încetării acestei relații, auditorul va pierde valoarea echivalentă a rentei economice specifice clientului. La pol opus, clienții vor fi nevoiți să suporte costuri suplimentare de schimbare a auditorului și vor fi puși în situația dublării costurilor de început. În condițiile în care renta economică este specifică unui anumit client și aceasta nu are nici o folosință pentru alți auditori, auditorul titular va fi stimulat să scadă calitatea auditului pentru a nu pierde clientul pe viitor. Din acest motiv, clienții ar avea, teoretic, posibilitatea să obțină un audit de o calitate mai joasă din partea auditorului prin amenințarea acestuia cu încetarea contractului, fapt care ar crea auditorului cheltuieli semnificative.

Consumatorii raționali înțeleg că prin prelungirea mandatului unui audit titular independența acestuia față de client este semnificativ redusă, astfel aceștia recurg la micșorarea prețului pe care ar risca să îl investească în acțiunile companiilor, în acest fel conducând la fenomenul în care un grad redus de independență este reflectat în scăderea valorii companiei. În acest context, consumatorii aleg să micșoreze acest risc prin alegerea unor auditori cu o calitate și independență percepută mai mare, fapt care ar însemna prezența a mai puține stimulente pentru a „trișa”, astfel încât auditorul să poată păstra clientul.

DeAngelo (1981) subliniază aspectul în care o viziune generală reprezintă faptul că un auditor cu un număr mai mare de clienți are motivații mai puține să recurgă la scăderea calității auditului. În ipoteza în care un client ar decide să înceteze recurgerea la serviciile auditorului din cauza că acesta a raportat o discrepanță observată în situațiile financiare, putem considera că pierderea auditorului cu un portofoliu considerabil vast de clienți va fi mai puțin resimțită decât în cazul unui auditor cu mai puțini clienți, unde venitul obținut depinde în mare măsură de prezența unui anumit client.

Când vorbim de auditori cu un anumit statut și nivel de independență perceput în piață, un prim exemplu sunt companiile de audit BIG 4. Acestea intră în categoria firmelor la care am făcut referire în exemplul adus mai

sus. Cu toate acestea, este nevoie să luăm în considerare că adeseori misiunile de audit din cadrul acestor companii sunt operate la nivel de oficii locale, acestea având o oarecare independență față de celelalte oficii. Oficiile locale contactează clienții, administrează misiunile de audit și emit rapoarte de audit semnate la nivel de oficii locale. În acest context, Francis și Yu (2009) specifică faptul că toată expertiza și experiența acestora este specifică integral clienților și birourilor locale. Astfel, autorii concluzionează următorul aspect: companiile Big 4 nu sunt capabile să obțină o calitate a auditului uniformă în toate birourile și o anumită proporție a expertizei generale de audit este specifică biroului.

Din situația descrisă anterior, Francis și Yu (2009) extrag opinia cu referire la faptul că un birou de audit mai mare are o experiență mai vastă și respectiv mai mult capital uman colectiv în birou. Astfel, un birou mai mare, cu un număr mai mare de ore în cadrul misiunilor de audit, oferă auditorilor săi mai multe oportunități de a obține expertiza necesară în detectarea discrepanțelor și problemelor materiale în situațiile financiare. Drept consecință, auditorii din birouri mai mari sunt mai predispuși către detectarea discrepanțelor și erorilor materiale în situațiile financiare.

Dehkordi și Makarem (2011) fac referire la definiția calității auditului oferită de DeAngelo (1981) amintită anterior, și anume probabilitatea ca un auditor să identifice și să raporteze eroarea identificată. Autorul menționează că definiția lui DeAngelo (1981) face referire la două aspecte: independența și competența. Astfel, ambele aspecte sunt direct corelate cu mărimea auditorului. Pe de o parte, oricare client nu are o reputație atât de mare încât un auditor cu un renume mare să riște independența acestuia prin executarea de favoruri către client. Pe de altă parte, companiile mai mari dispun de tehnologie mai ridicată și angajați înalt pregătiți profesional, care îi ajută să obțină o calitate mai mare a auditului.

Un element important în evaluarea impactului mărimii auditorului asupra calității auditului îl reprezintă anumiți factori precum competența profesională, calificarea auditorului și nivelul de dezvoltare a tehnologiei, care sunt mult mai dezvoltați și prezenți în cadrul unei companii mai mari de audit.

Mai mulți autori au încercat de-a lungul timpului să evalueze corelația dintre mărimea biroului de audit și calitatea auditului financiar: Francis și Yu (2009), Colbert și Murray (1995), DeAngelo (1981). Cei mai mulți dintre aceștia au ajuns la concluzia că auditorii de mărime mai mare au o corelație pozitivă cu calitatea auditului financiar.

Pe de altă parte, autori ca Bauwhede și Willekens (2004), Jackson ș.a. (2008) și Lam și Chang (1994) susțin că nu ar exista nici o diferență între auditorii de mărime mari și auditorii mici la nivelul impactului mărimii acestora asupra calității auditului, ambii având șanse egale să obțină un nivel acceptabil al calității auditului. Cu toate acestea, nu putem nega aspectul că firmele de mărime mare sunt mai calificate și motivate să obțină un audit de o calitate mai înaltă.

1.2. Expertiza auditorului în domeniul de activitate al clientului

Literatura de specialitate menționează adesea importanța pe care o are expertiza auditorului în domeniul de activitate al clientului asupra calității auditului financiar și anume în îmbunătățirea acesteia. Conform Hosseinniakani, Inacio și Mota (2014), solicitarea unei specializări de audit într-o anumită industrie conduce la un nivel de competență și informație tehnică mai ridicată. Arrunada (2000) evidențiază probabilitatea de a se detecta de către auditor erorile situațiilor financiare. În cazul corelației acestei mențiuni cu influența expertiza auditorului în domeniul de activitate al clientului asupra calității auditului financiar, extragem ideea cu privire la faptul că industria de audit va funcționa ca un catalizator de sporire a probabilității ca un auditor să descopere erori semnificative în situațiile financiare și respectiv probabilitatea că auditorul va raporta erorile semnificative regăsite. Craswell ș.a. (1995) accentuează faptul că acele companii care aleg să investească în dezvoltarea expertiza auditorului în domeniul de activitate al clientului și respectiv care folosesc în mod regulat auditori cu o expertiză în domeniul de activitate al clientului sunt mult mai puternice în a atinge un nivel mult mai înalt al calității auditului efectuat decât cei care folosesc auditori ne-experti.

Expertiza auditorului în domeniul de activitate al clientului influențează pozitiv auditul în cazul contractării de clienți noi. Lipsa experienței specifice clientului în primii ani de mandat va putea fi compensată de expertiza și cunoștințele auditorului în industria specifică. Astfel, din cauza cererii în piață de auditori cu o deosebită expertiză în domeniul de activitate al clientului, companiile de audit sunt motivate să investească în dezvoltarea acesteia, fenomenul conducând și la creșterea calității auditului financiar. Studiul lui Lowensohn ș.a. (2007) creionează impactul direct pozitiv pe care îl au specializarea și expertiza auditorului în domeniul de activitate al clientului asupra calității auditului financiar. Dunn și Mayhew (2004) specifică faptul că auditorii specializați au o expertiză

sporită a auditorului în domeniul de activitate al clientului, care îi ajută să obțină audituri de calitate mai înaltă. Expertiza acestora vine din prestarea de servicii unor alți clienți din aceeași industrie și de însușirea și oferirea de bune practici în întregul domeniu.

Ca urmare a investițiilor crescute în dezvoltarea expertizei auditorului în domeniul de activitate al clientului, putem relaționa și logica creșterii a onorariilor de audit, astfel sporind probabilitatea efectuării unui audit financiar de o calitate mai înaltă. În acest fel, o creștere a expertizei de audit va conduce automat la o cerere mai mare din partea pieței pentru serviciile de audit ale companiilor, adică o creștere a reputației, factor care, de asemenea, are o corelație pozitivă cu o calitate mai înaltă a auditului financiar.

Cohan și Sun (2014) au identificat în studiul lor o corelație pozitivă între experiența partenerilor care semnează opiniile de audit și onorariile de audit. Sub acest aspect putem concluziona că un nivel mai ridicat de expertiză, atât generală, cât și specifică, poate conduce la creșterea onorariilor de audit.

Dunn și Mayhew (2004) au dezvoltat subiectul cu privire la cererea în piață de către clienți pentru auditori cu o specializare și expertiza auditorului în domeniul de activitate al clientului ridicată. Conform acestora, clienții solicită auditori specializați în domeniul de activitate al clientului pentru beneficiile cu valoare adăugată oferite de auditorii specializați, inclusiv comisioane mai mici, calitate sporită a auditului și sfaturi privind raportarea. De asemenea, alegerea unui auditor specializat servește drept un semn pentru potențialii investitori referitor la faptul că clientul intenționează să ofere dezvoltării îmbunătățite.

1.3. Mandatul de audit

Există două opinii în ceea ce privește efectele mandatului de audit asupra calității auditului. O viziune afirmă că în timp ce relația dintre auditor și client devine tot mai mare ca durată, auditorul poate dezvolta o relație strânsă cu clientul și poate fi mai deschis la executarea unor favoruri din partea managementului sau la scăderea cu bună știință a calității auditului unui client, ca răspuns la relația de „prietenie” dezvoltată. Această viziune vine în favoarea susținerii rotației obligatorie a auditorilor. Lenox, Wu și Zhang (2014) confirmă, prin rezultatele cercetării realizate, că rotația auditorului contribuie la o mai bună calitate a auditului. Alt punct de vedere susține că, pe măsură ce

mandatul auditorului se prelungește, auditorul obține o înțelegere mai bună a modului de operare a companiei client, astfel dezvoltând și o expertiză specifică mai riguroasă. Tepalagul și Lin (2014) concluzionează în studiul lor că, în mod general, un mandat de audit îndelungat nu influențează negativ calitatea auditului.

Bamber și Iyer (2007) scot în evidență faptul că un mandat de audit mai îndelungat contribuie la creșterea probabilității ca auditorul să se acomodeze cu preferințele și specificul clientului și faptul că mandatul companiilor de audit poate fi cel mai des asociat cu o scădere a probabilității ca auditorul să recurgă la concesi.

Literatura de specialitate vine adesea în favoarea obligativității rotației auditorului. Argumentele ce susțin această teorie afirmă că rotația auditorilor contribuie la scăderea dependenței auditorilor de clienți și astfel reduc posibilele motivații de a efectua un audit de o calitate mai scăzută. Pe de altă parte, Tepalagul și Lin (2014) specifică faptul că eforturile pentru planificarea auditurilor sunt considerabil mai mari în perioada ce urmează efectuării unei rotații. Alte opinii menționează necesitatea recalificării ca urmare a rotației, astfel dublând efortul auditorului. Putem observa că, indirect, rotația auditorilor poate avea și un oarecare impact negativ asupra calității auditului financiar.

Tepalagul și Lin (2014) specifică faptul că un rol important în definirea corelației dintre mandatul de audit și calitatea auditului îl joacă și mărimea clientului. Studiul a concluzionat, conform autorilor, că în cazul clienților mari, mandatul de audit nu este deloc asociat cu o scădere sau creștere a calității auditului financiar, în timp ce o corelație negativă poate fi observată în cazul clienților mici.

Johnson ș.a. (2002) subliniază aspectul prin care calitatea raporturilor de audit este mai scăzută în cazul clienților cu un mandat de audit scurt. Literatura de specialitate arată că un auditor are nevoie de o perioadă mai mare pentru a obține o înțelegere deplină a specificului clientului, astfel calitatea rapoartelor de audit poate fi mai mică în primii ani de mandat.

1.4. Onorariile de audit

Onorariile de audit joacă un rol aproape la fel de important ca mărimea auditorului, adesea acestea fiind și interdependente. De multe ori onorariile de audit au fost folosite în studii anume pentru studiul corelației dintre mărimea auditorului și calitatea auditului financiar. În pofida onorariilor mai ridicate, clienții aleg adesea să

folosească serviciile unei companii mai mari de audit. Aceștia consideră că firmele de mărime mai mare au o capacitate mai ridicată de monitorizare și organizare pentru a capta o calitate mai înaltă a auditului. În ceea ce ține de competența auditorilor și specializarea acestora, inclusiv pregătirea tehnică și învățarea continuă, cel mai des companiile mari angajează profesioniști de o competență profesională mai mare în comparație cu companiile mai mici sau investesc mult mai mult în pregătirea acestora. Astfel putem ajunge la concluzia că în situația în care compania de audit este mai mare, specializarea și respectiv calitatea serviciilor se presupune a fi mai înalte și respectiv onorariile cerute pentru serviciile de audit vor fi mai înalte, conform DeAngelo (1981). Hogan (1997) subliniază faptul că reputația companiilor mai mari de audit este mult mai puternic influențată negativ de clienții cu risc înalt de neconformitate, astfel companiile vor recurge la taxarea unor onorarii mai înalte pentru a se proteja de acest risc.

Adițional, Bell ș.a. (2001) susțin că un client cu un risc crescut rezultă în ore adiționale de muncă pentru auditor. Acest lucru sugerează că auditorul compensează riscul clientului cu o investiție mai mare în organizare și puterea de monitorizare pentru a reduce riscul clientului, aspect din care va rezulta și creșterea onorariilor legate de performanța auditorului.

Din moment ce auditorii mai mari cer niște onorarii mai mari, putem înțelege că aceștia vor fi mult mai motivați spre a efectua o muncă de o calitate mai înaltă pentru a-și păstra reputația. Astfel putem ajunge la ipoteza că

onorariile de audit mai mari conduc spre o calitate mai înaltă a auditului.

2. Metodologia cercetării

Studiul nostru de caz se bazează pe cercetarea factorilor care influențează opinia auditorului asupra situațiilor financiare. Populația este formată din 81 de rapoarte de audit colectate din situațiile financiare a 17 companii listate pe piața principală a Bursei de Valori București, raportate în perioada 2016-2020. Eșantionul și perioada selectării rapoartelor sunt limitate ca urmare a posibilităților limitate temporale și de capacitate, dar și ca urmare a nepublicării la momentul realizării cercetării a rapoartelor aferente pentru anul 2021. Perioada a fost selectată astfel încât să includă doar rapoartele de audit raportate începând cu 2016, primul an după schimbarea structurii rapoartelor.

Datele folosite în cadrul analizei au fost colectate din situațiile financiare anuale, rapoartele administratorilor și ale auditorilor independenți.

Opinia auditorului asupra situațiilor financiare poate fi influențată de mai mulți factori, care au fost testați la nivel econometric sub forma relației dintre variabila dependentă – *Opinia exprimată* și variabilele independente – *rotația auditorului, mărimea auditorului, evoluția ponderii onorariilor în cifra de afaceri, ponderea onorariilor în cifra de afaceri*.

Tabelul nr. 1 specifică descrierea variabilelor utilizate.

Tabelul nr. 1. Descrierea variabilelor

Variabila	Descriere
QO	<i>(Quality opinion)</i> Opinia de audit 0 - Opinie modificată (cu rezerve, contrară, imposibilitatea exprimării); 1 - Opinie nemodificată
CA	<i>(Change of auditor)</i> Rotația auditorului 0 - Nici o schimbare față de anul precedent 1 - Schimbare a auditorului față de anul precedent
BO	<i>(Big 4 – Opinion)</i> Auditor 0 - NonBig 4 1 - Big 4
IS	<i>(Increase of Share Fee in Turnover)</i> Evoluția ponderii onorariilor de audit în CA 0 - Nu există o creștere față de anul precedent 1 - Există o creștere față de anul precedent
SAFT	<i>(Share of audit fee in turnover)</i> Ponderea onorariilor de audit în cifra de afaceri (% - Onorariu de audit/Cifra de afaceri)

Sursă: Prelucrările autorilor, 2022

Alegerea variabilei dependente este susținută de studii efectuate de Hațegan (2019) și Carey și Simnett (2006), autorii utilizând variabila „Opinia exprimată” în corelație cu celelalte variabile independente pentru a valida modelul de regresie statistică. Carey și Simnett (2006) utilizează variabila „Opinia exprimată” pentru studiul corelației dintre opinia auditorului în legătură cu subiectul continuității activității și onorariile de audit. Chiar dacă opinia auditului nu poate fi direct corelată cu calitatea auditului efectuat, auditorul are o motivație mai mare să execute un audit de o calitate ridicată în momentul raportării unei opinii necalificate, conform DeFond., Raghunandan și Subramanyam (2002).

Pentru a testa probabilitatea de a emite o opinie nemodificată, în funcție de factorii determinanți, vom testa populația cu ajutorul unei regresii logistice și teste de corelație.

Ecuția de regresie este de tip logistic, după cum urmează:

$$QO = \beta_0 + \beta_1 CA + \beta_2 BO + \beta_3 IS + \beta_4 SAFT + \varepsilon \quad (1)$$

Pentru a înțelege modul în care modelul propus se explică, testarea ipotezelor va fi executată cu ajutorul unor modele din care vor face parte toate variabilele independente, precum și testarea numai cu variabile a căror semnificație statistică va fi mai relevantă. Toate rezultatele prezentate vor fi obținute prin prelucrare

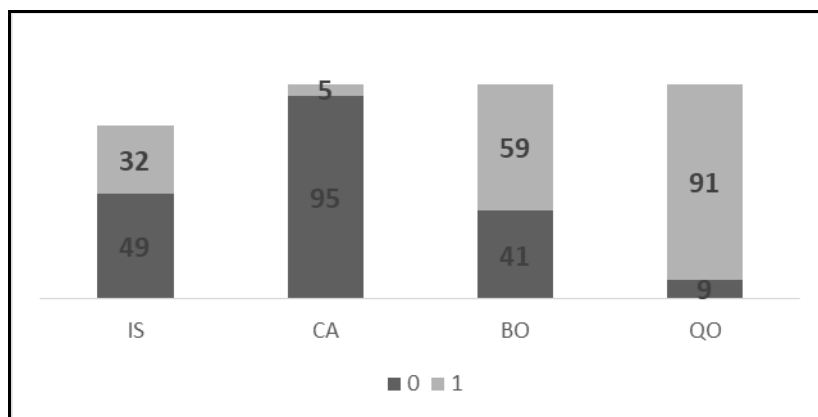
proprie în softul statistic SPSS 28.0.1.1 și Microsoft Excel 2019.

3. Rezultatele cercetării

Din totalul de rapoarte analizate, 91,4% sunt reprezentate de rapoarte de audit cu o opinie necalificată. Procentajul ridicat ne conduce spre ipoteza că opinia de audit este puțin influențată de ceilalți factori analizați, doar 9,6% dintre rapoarte având o opinie calificată sau neexprimată. Aproximativ 59% din rapoarte au fost exprimate de auditori care fac parte din companiile Big 4 (PWC, EY, Deloitte, KPMG). Raportul, chiar dacă unul destul de ridicat, este totuși foarte aproape de medie, 41% din rapoarte fiind exprimate de către o companie non Big 4. Acest raport ne confirmă ipoteza cu privire la faptul că adeseori clienții tind să prefere companiile de mărime mai mare, companiile Big 4 făcând parte din această categorie.

Doar 5% din rapoarte au fost exprimate de către un auditor diferit față de anul precedent, iar în ceea ce privește evoluția onorariilor de audit, putem observa că aproximativ 60% dintre rapoarte nu au avut creșteri în mărimea onorariilor față de anul precedent și respectiv a ponderii onorariilor în cifra de afaceri a companiei (*Figura nr. 1*).

Figura nr. 1. Analiză descriptivă – frecvențe

Sursă: Prelucrările autorilor, 2022

În **Tabelul nr. 2** putem vizualiza matricea de corelație a tuturor factorilor analizați. Subliniem două corelații foarte importante. În primul rând, opinia de audit este într-o corelație pozitivă cu

mărimea auditorului (0,371). În acest fel, exprimarea unei opinii de audit nemodificate este pozitiv corelată cu apartenența auditorului la grupul de companii Big 4. Adicional, observăm o corelație

pozitivă semnificativă între *Tipul opiniei de audit* și *ponderea onorariilor de audit în cifra de afaceri* (0,227). Astfel, probabilitatea exprimării unei opinii de audit nemodificată este pozitiv corelată cu creșterea onorariilor de audit, lucru care pune în pericol independența auditorului, întrucât acesta ar putea fi motivat să realizeze un audit de o calitate mai redusă, dar în favoarea clientului.

Rezultate asemănătoare au fost confirmate și de Hațegan (2019), autoarea evidențind în studiul său o corelație de 0,61 între opinia de audit și mărimea auditorului. În plus, menționăm și corelația negativă dintre mărimea auditorului și rotația acestuia (-0,16) precum și o corelație negativă între opinia de audit și rotația auditorului (-0,13), dar subliniem faptul că gradul de corelație este foarte scăzut.

Tabelul nr. 2. Matricea de corelație					
	CA	BO	IS	QO	SAFT
CA	1,000				
BO	-0,159	1,000			
IS	0,049	-0,049	1,000		
QO	-0,133	0,371**	-0,201		
SAFT	-0,122	-0,075	0,093	0,227*	1,000

** Corelația este semnificativă la nivelul 0,01; * Corelația este semnificativă la nivelul 0,05

Sursă: Prelucrările autorilor, 2022

Din punct de vedere econometric, modelul este statistic semnificativ (Tabelul nr. 3):

$$\chi^2(2, N=81) = 17,13, p = 0,002,$$

sugerând că modelul este capabil să facă distincția dintre coeficienții aferenți unei opinii modificate și ai unei opinii nemodificate.

Tabelul nr. 3. Regresie – Test Omnibus ale coeficienților			
	Chi ²	df	Sig
	17,132	4	0,002

Sursă: Prelucrările autorilor, 2022

Modelul explică între 19,1% (Testul Cox & Snell R²) și 42,9% (Testul Nagelkerke R²) din variația variabilei

dependente și a clasificat corect 90,1% dintre cazuri, conform datelor prezentate în Tabelul nr. 4.

Tabelul nr. 4. Regresie – Sumar			
Pas	Probabilitate -2 log	Cox & Snell R ²	Nagelkerke R ²
1	30,525	0,191	0,429

Sursă: Prelucrările autorilor, 2022

După cum se poate observa în Tabelul nr. 5, cazurile reprezentate de o opinie nemodificată au influențat semnificativ modelul. Acesta a clasificat corect 73 dintre

cazurile reprezentate de opinia nemodificată și a clasificat incorect doar un caz dintre cazurile de opinie nemodificată.

Tabelul nr. 5. Regresie – Clasificare					
	Observat		QO		% Corect
			0	1	
Pas 1	QO	0	0	7	0,0
		1	1	73	98,6
	% general				90,1

Sursă: Prelucrările autorilor, 2022

Modelul logistic este semnificativ din punct de vedere statistic, însă doar în ansamblu. Această situație se datorează faptului că modelul include în analiză doar un număr restrâns de variabile. Singura variabilă cu coeficient de regresie semnificativ statistic este variabila constantă ($p > 0,05$), ceea ce ne conduce la concluzia că nici unul din factorii incluși în model nu este suficient de relevant pentru opinia de audit.

Observăm un prag de semnificație $p > 0,10$, un prag mai mare decât întâlnim de obicei în literatură, dar care totuși subliniază o semnificație ridicată a variabilei IS. Acest

nivel de semnificație ne relevă faptul că șansele ca o opinie de audit să devină modificată din nemodificată este negativ influențată de ponderea onorariilor de audit în cifra de afaceri a companiei. Cu alte cuvinte, cu cât onorariul de audit este mai mare, cu atât șansa ca opinia de audit să rămână nemodificată este mai mare.

Aceste rezultate subliniază un pericol asupra independenței auditorului, întrucât analiza realizată ne arată că auditorul ar putea fi influențat de nivelul onorariilor de audit (**Tabelul nr. 6**).

Tabelul nr. 6. Regresie - Variabile

	Wald Chi pătrat	df	Sig
CA(1)	0,447	1	0,504
BO(1)	0,000	1	0,998
IS(1)	2,782	1	0,095
SAFT1	0,076	1	0,783
Constant	7,934	1	0,005

Sursă: Prelucrările autorilor, 2022

Adițional, am realizat și o analiză de diferențe (T statistic) pentru a observa implicațiile opiniei de audit și a mărimii auditorului asupra diferențelor dintre variabile.

Din rezultatele obținute, observăm că rapoarte de audit realizate de o companie aferentă Big 4 au fost prezente în cazul menținerii aceluiași auditor și mai ales în cazul emiterii unei opinii de audit nemodificată (**Tabelul nr. 7**).

Tabelul nr. 7. Analiza de diferențe - BO

Ranks				
	BO	N	Mean Rank	Sum of Ranks
CA	0	33	42,68	1408,50
	1	48	39,84	1912,50
	Total	81		
IS	0	33	42,18	1392,00
	1	48	40,19	1929,00
	Total	81		
QO	0	33	35,91	1185,00
	1	48	44,50	2136,00
	Total	81		
SAFT	0	33	43,12	1423,00
	1	48	39,54	1898,00
	Total	81		

Sursă: Prelucrările autorilor, 2022

De asemenea, observăm o semnificație statistică ridicată a diferențelor în cazul variabilei QO (**Tabelul nr. 8**).

Tabelul nr. 8. Analiza de diferențe - rezultate				
	CA	IS	QO	SAFT
Mann-Whitney U	736.500	753.000	624.000	722.000
Wilcoxon W	1912.500	1929.000	1185.000	1898.000
Z	-1.421	-0.443	-3.318	-0.673
Asymp. Sig. (2-tailed)	0.155	0.658	0.001	0.501
a. Grouping Variable: BO				

Sursă: Prelucrările autorilor, 2022

În ceea ce privește analiza de diferențe la nivelul variabilei QO, observăm prezența unei opinii nemodificate în cazul creșterii onorariilor de

audit, astfel confirmându-se rezultatul anterior cu privire la pericolul asupra independenței auditorului (**Tabelul nr. 9**).

Tabelul nr. 9. Analiza de diferențe - QO				
	QO	N	Mean Rank	Sum of Ranks
CA	0	7	44,79	313,50
	1	74	40,64	3007,50
	Total	81		
IS	0	7	53,93	377,50
	1	74	39,78	2943,50
	Total	81		
SAFT	0	7	23,71	166,00
	1	74	42,64	3155,00
	Total	81		

Sursă: Prelucrările autorilor, 2022

O semnificație statistică ridicată poate fi observată în cazul variabilei SAFT (**Tabelul nr.10**).

Tabelul nr. 10. Analiza de diferențe - rezultate			
	CA	IS	SAFT
Mann-Whitney U	232.500	168.500	138.000
Wilcoxon W	3007.500	2943.500	166.000
Z	-1.187	-1.796	-2.034
Asymp. Sig. (2-tailed)	0.235	0.072	0.042
a. Grouping Variable: QO			

Sursă: Prelucrările autorilor, 2022

Scopul acestui studiu a fost să analizăm probabilitatea emiterii unei opinii nemodificate și influența factorilor identificați asupra emiterii unei astfel de opinii.

În urma testării modelul de regresie de mai sus, am constatat că modelul econometric a fost statistic

semnificativ și am putut observa anumite rapoarte de șansă ridicată (Odds Ratio), dar nici una dintre variabilele selectate de noi nu a prezentat o semnificație ridicată asupra schimbării modelului de regresie, cu excepția variabilei IS, care a prezentat un prag de semnificație

puțin peste nivelul de 0,05 întâlnit în literatura de specialitate.

În populația studiată, companiile au înregistrat fluctuații și anume creșteri în onorarii de audit, acestea fiind adesea corelate cu o creștere a cifrei de afaceri. O creștere a acestui indicator este însoțită de un risc mai ridicat de denaturare a situațiilor financiare, motiv pentru care auditorii sunt nevoiți să efectueze teste mai complexe de audit pentru a reduce acest risc, acțiune însoțită de o creștere a onorariilor de audit care compensează efortul investit adițional, conform Hațegan (2019).

În baza studiului efectuat putem sublinia efectul unor onorarii mai ridicate de audit din două puncte de vedere: pe de o parte, o intensificare și o creștere în calitate a procedurilor de audit, menite să micșoreze riscul de denaturare semnificativă este însoțit și de o creștere a onorariilor de audit, dar, pe de altă parte, o creștere a onorariilor contribuie la creșterea motivației auditorilor pentru a efectua un audit de o calitate crescută.

4. Concluzii

Subiectul calității auditului financiar rămâne unul esențial pentru utilizatorii situațiilor financiare și anume în cazul deciziilor cu privire la investițiile ce urmează a fi efectuate sau alte decizii strategice. Raportarea de către auditori a unor opinii bazate pe un nivel ridicat de profesionalism contribuie la creșterea încrederii stakeholderilor în situațiile financiare și activitățile companiei.

Scopul acestui studiu a fost de a prezenta importanța calității auditului financiar pentru utilizatorii de situații financiare. Am încercat să realizăm acest obiectiv prin coroborarea principalilor factori care influențează calitatea auditului și identificarea corelațiilor dintre aceștia și impactul pe care fiecare dintre aceștia îl au asupra opiniei exprimate.

Am identificat, în baza literaturii de specialitate, unii dintre factorii care ar putea influența, pozitiv sau negativ, opinia exprimată. Aceștia se referă în general la mărimea auditorului, onorariile de audit, experiența și expertiza auditorului în domeniul de activitate al clientului, dependența de client, independența, onorariile de audit și altele.

În partea a doua a cercetării am avut ca obiectiv identificarea raportului de șanse dintre variabila dependentă „Opinia exprimată” și variabilele independente selectate (mărimea auditorului, rotația auditorului și onorariile de audit, ponderea acestora în cifra de afaceri și evoluția acestei ponderi). Pentru realizarea acestui obiectiv, s-a urmărit un demers statistic. Eșantionul studiat a fost alcătuit din 81 de rapoarte ale unor 17 companii înregistrate la Bursa de Valori București, din perioada 2016-2020. Pentru analizarea raportului șanselor, și anume probabilitatea emiterii unei opinii neterminate, în funcție de factorii determinați, am utilizat o regresie logistică, cu ajutorului maximului de verosimilitate și a testului Wald.

Rezultatele prelucrărilor econometrice ne indică o corelație pozitivă între opinia de audit și mărimea auditorului (0,37). În plus, am constatat că variabila onorariile de audit, exprimată prin ponderea onorariilor de audit în cel mai mare onorariu identificat este pozitiv corelată, într-un grad foarte ridicat, cu mărimea auditorului. Astfel, odată cu creșterea mărimii auditorului, vor crește și onorariile de audit.

În ceea ce privește modelul de regresie statistică, acesta nu a fost validat pentru nici una dintre variabilele selectate. Cu toate acestea, se pot observa rapoarte de șansă ridicate pentru variabila IS. Concluzionăm astfel că probabilitatea emiterii unei opinii neterminate nu este semnificativ influențată de unul sau mai mulți factori identificați, dar putem observa o influență minoră în cazul prezenței unor onorarii de audit ridicate. Această concluzie relevă un pericol la adresa independenței auditorului.

Unele dintre neajunsurile acestui studiu au constat în: mărimea limitată a eșantionului studiat, precum și numărul restrâns de variabile, dar acesta a fost justificat de capacitățile limitate de cercetare. În studiile viitoare se poate lua în considerare extinderea eșantionului prin creșterea numărului de companii studiate și a perioadei analizate, precum și utilizarea unor variabile mai reprezentative pentru o corectitudine mai mare a analizelor efectuate.

BIBLIOGRAFIE

1. Accountancy Europe (2022), Audit quality indicators: A global overview of initiatives. Disponibil la adresa <https://www.accountancyeurope.eu/publications/audit-quality-indicators-a-global-overview-of-initiatives/>
2. Arens, A. A., Beasley, M. S., Elder R. J. (2012). Auditing and assurance services: an integrated approach. *Prentice Hall*
3. Arrunada, B. (2000). Audit quality: attributes, private safeguards, and the role of regulation. *European Accounting Review*, 9(2), 205–224.
4. Bamber, E. M., Iyer, V. M. (2007). Auditors' identification with their clients and its effect on auditors' objectivity. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 26(2), 1-24.
5. Bauwhede, H. Vander, & Willekens, M. (2004). Evidence on (the lack of) audit-quality differentiation in the private client segment of the Belgian audit market. *European Accounting Review*, 13(3), 501–522.
6. Bell T. B., Landsman, W.R., Shackelford D. A. (2001), Auditors' Perceived Business Risk and Audit Fees: Analysis and Evidence. *Journal of Accounting Research* 39(1): 35-43
7. Carey, P., Simnett, R. (2006). Audit partner tenure and audit quality, *The Accounting Review*, Vol. 81, No. 3, pp. 653-676.
8. Choi J.H., Kim C., Kim J.B, Zang Y., (2008). Audit office size, audit quality and audit pricing. *Auditing: A journal of practice and Theory*, 29(1), 73-97.
9. Colbert, G., & Murray, D. (1995). The Association between Auditor Quality and Auditor Size: An Analysis of Small CPA Firms. *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 13(2), 135–150.
10. Craswell, A., Stokes, D. J., & Laughton, J. (2002). Auditor independence and fee dependence. *Journal of Accounting and Economics*, 33(2), 253–275.
11. DeAngelo L. E., (1981). Auditor size and audit quality, *Journal of Accounting and Economics*, 3, pp. 183-199.
12. DeFond L. M., Raghunandan, K., Subramanyam, K. R. (2002), Do Non-Audit services fees Impair Auditor Independence? Evidence from going Concern Audit opinions, *Journal of Accounting Research*, Vol. 40, No. 4, 1247-1274.
13. DeFond, M., Zhang, J. (2014), A review of archival auditing research, *Journal of accounting and economics*, 58(2-3), 275-326.
14. Dehkordi, F.H., Makarem, N. (2011), The effect of size and type of auditor on audit quality, *International Research. Journal of Finance and Economics*, 80, 121.
15. Dunn, K. A. and Mayhew, B. W., (2004). Audit firm industry specialization and client disclosure quality. *Review of Accounting Studies*, 9 (1), 35-58.
16. Francis, R.J. (2004), What do we know about audit quality? *The British Accounting Review*, No. 36, pp. 345-368
17. Francis, J. and Yu, M., (2009). The effect of big four office size on audit quality. *The Accounting Review*, 84(5), 1521-1552.
18. Hațegan C.D. (2019), Factors influencing the quality of financial audit, *Oradea Journal of Business and Economics*, 4(2), 7-15.
19. Hațegan, C. D., Iuliana, I., Nitu-Antonie, R. D., Sirghi, N., & Iacobuta, A. O. (2015). The Relevance of Communication through Independent Auditor's Report to the European Business Environment. Comparative Study of Romania and Spain. *Transformations in Business & Economics*, 14 (2), 378-392.
20. Hogan, C.E. (1997). Costs and Benefits of Audit Quality in the IPO Market: A Self-Selection Analysis. *The Accounting Review*, 72(1), 67–86.
21. Hosseiniakani, S., Inacio, H., Mota, R (2014), A review on audit quality factors, *International journal of academic research in accounting, finance and management sciences*, Vol. 4, No. 2, pp. 243-254
22. IFAC, IAASB. (2018), *Manual de reglementări internaționale de control al calității, audit, revizuire, alte servicii de asigurare și servicii conexe*, tradus de CECCAR, București Disponibil la adresa: <https://www.codetic-standardeinternationale.ro/wp-content/uploads/2020/07/Manualul-ISA-Vol-I-RO.pdf>, accesat la 31.05.2022

23. IFAC (2022). Audit fees survey 2022, Understanding audit fees and non-audit service fees, 2013-2020. Disponibil la adresa: <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IFAC-Audit-Fees-Survey-2022.pdf> (accesat la 31.05.2022)
24. Jackson, A.B., Moldrich, M., & Roebuck, P. (2008). Mandatory audit firm rotation and audit quality. *Managerial Auditing Journal*, 23(5), 420–437.
25. Johnson, V. E., Khurana, I. K., & Reynolds, J. K. (2002). Audit-firm tenure and the quality of financial reports. *Contemporary Accounting Research*, 1, 637-660.
26. Larn, S., & Chang, S. (1994). Auditor Service Quality and Auditor Size: Evidence from Initial Public Offerings in Singapore. *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 3(1), 103–114.
27. Lenox, C.S, Wu Xi, Zhang, T. (2014), Does mandatory rotation of audit partners improve audit quality?, *The Accounting Review*, Vol. 89, No. 5, pp 1775-1803.
28. Lin, L. & Tepalagul, N. K., (2015). Auditor Independence and Audit Quality: A Literature Review, *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 30 (1),101-121.
29. Lowensohn, S., Johnson, L.E., Elder, R.J., & Davies, S.P. (2007). Auditor specialization, perceived audit quality, and audit fees in the local government audit market. *Journal of Accounting and Public Policy*, 26(6), 705–732.
30. Mironiuc, M., Chersan, I.C., Robu, I.B. (2013), Ethics in providing non-audit services to ensure transparency in financial reporting, *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, Vol. 81, pp. 474-478
31. Palmrose, Z. (1988). An Analysis of Auditor Litigation and Audit Service Quality. *The Accounting Review*, 64(1), 55–73.
32. Watkins A.L, Hilison W., Morecroft, S. (2004), Audit quality: a synthesis of theory and empirical evidence, *Journal of Accounting Literature*, Vol. 23, pp. 153-193.